

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Фани Евгениева Бойкова,
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“
на дисертационен труд за присъждане на
образователната и научна степен 'доктор '
в област на висше образование:
2.1. Филология (Славянски езици – Украински език)

Тема:
**„ОБУЧЕНИЕ ПО БЛИЗКОРОДСТВЕНИ ЕЗИЦИ
(УКРАИНСКИ)
НА БЪЛГАРИ – ЛИНГВИСТИЧНИ И МЕТОДИЧЕСКИ
АСПЕКТИ“**

Автор: Лилия Златанова Желева,
редовен докторант,
Катедра по славянско езикознание,
Факултет по славянски филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД 38-401/16.07.2019 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Обучение по близкородствени езици (украински) на българи – лингвистични и методически аспекти“ за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование: 2.1. Филология (Славянски езици – Украински език) от Лилия Златанова Желева, редовен докторант към Катедра по славянско езикознание, Факултет по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Представеният комплект материали е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“.

2. Кратки биографични данни

Лилия Желева завършва средното си образование в през 2009 г. в гр. София. В периода 2009 – 2014 г. изучава Славянска филология (украински, полски и български език) в Софийския университет „Климент Охридски“, като се дипломира с отличие. По време на обучението си участва в практики в Киевския национален университет „Тарас Шевченко“ и в Львовския национален университет „Иван Франко“. От 2015 г. е редовен докторант във Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Едновременно с това натрупва и преподавателски опит при преподаване на следните дисциплини: Практически украински език, Практика на превода, Конферентен превод на студенти от специалност Славянска филология в същия факултет.

3. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в увод, четири глави, заключение, библиография и приложения, описани са приносните моменти, съдържа 240 страници, от които 193 страници основен текст.

Списъкът с използвана литература, демонстриращ широката библиографска осведоменост на докторантката по изследваната тема, включва 213 заглавия, от които 188 на кирилица, 15 на латиница и 10 електронни източника. В края на всяка глава Лилия Желева представя изводи от изложението по съответната проблематика.

Използваните изследователски методи, сред които водещо място заемат проучването на теоретични и теоретико-приложни източници, са подходящи за темата и целите на изследването.

Представената в дисертационния проект проблематика е с подчертана актуалност и значимост в теоретичен и в практически план, тъй като се разглеждат, от една страна, лингвистичните аспекти на обучението на българи по украински език, а, от друга страна, методическите. Докторантката демонстрира задълбочени познания по основните аспекти на изследваната тема.

В уводната част е мотивирана значимостта на темата с оглед на специфичния статус на украинския език като сравнително „млад“ държавен език. Конкретизирани са обектът и предметът на дисертационния проект. Описани са методиката на изследването и структурата на дисертационния труд. Изяснен е терминологичният апарат.

Целите, които авторката си поставя, са декомпозирани в ясно формулирани изследователски задачи: да се проследи историята на преподаване на славянски езици в България; да се открият близкородствените характеристики на украинския език с българския и тяхното влияние при изучаване на украински език в два плана – да спомагат или затрудняват този процес; да се разработят уроци за усвояване на украинския език според нивата на Европейската езикова рамка; съставяне на украино-български речник по лингводидактика в помощ на преподаващите и изучаващите украински език. Акцент е поставен върху спецификата на методите в чуждоезиковото обучение и приложението им в обучението по украински език.

В Първа глава се разглежда преподаването на украинския език като чужд в контекста на историята на преподаването на славянски езици на българи. Аналитично са описани различни учебни системи за изучаване на украински език като чужд. Представена е историята на преподаването на украински език в България, а също и обучението на българи по украински език извън границите на България. Характеризирани са структурно и съдържателно първите учебници по украински език, предназначени за българи. Принос на авторката към периодизацията на методиката на изучаване на украински език като чужд е обосноваването на още един – пети етап (стр. 68).

Втора глава поставя акцент върху лингвистичните аспекти при обучението по украински език на българи. С оглед на теоретичната си

подготовка и натрупания преподавателски опит Лилия Желева откроява най-често срещаните трудности в при обучението на българи по украински език: в областта на фонетиката, на морфологията, на синтаксиса, лексикологията, стилистиката, като се подчертава, че сериозен проблем представлява усвояването на падежната система. Изводите на авторката са подкрепени с емпиричен материал, ексцерпиран от писмени работи на учещи украински език българи, което ѝ дава основание да заключи, че близкото езиково родство между българския и украинския език носи редица преимущества на българите, изучаващи украински, но и предизвиква редица затруднения (стр. 102). Обсъдени в методически аспект са чести за българите, изучаващи украински език, трудности.

Аналитичните наблюдения и направените въз основа на тях изводи върху лингвистичните особености при изучаване на украински език от българи дават основание на Лилия Желева да ги постави в основата на извеждането на методи, подходящи за приложение при работа върху по-често срещани трудности в процеса на обучение.

Трета глава представя методическите аспекти в обучението по украински език на българи в контекста на Европейската езикова рамка. Съответстващо внимание е отделено на някои от използваните при обучението по украински език методи в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в контекста на спецификата на чуждоезиковото обучение (граматико-преводен метод, директен метод, аудиовизуален метод, комуникативен метод и др.).

Акцент се поставя върху комуникативния метод с оглед на неговата актуалност в съвременното езиково обучение. Описана е системата за контрол и оценяване на резултатите от обучението по украински език на студенти от специалност „Славянска филология“ с профил украински език (тестове, диктовки, писмено и устно изпитване), споделени са практики за повишаване на мотивацията на обучаваните – Конкурс по украински правопис (стр. 135).

Практико-приложната стойност на дисертационния труд на Лилия Желева се откроява в Четвърта глава, която съдържа методически разработки на занятия по украински език. Представени са три урочни единици, съобразени с трите нива на Европейската езикова рамка – А (А1 –

A2), B (B1 – B2) и C (C1 – C2). Всяка разработка включва урок, задачи за изпитване, теми за писмени работи и текстове за диктовка с различна степен на трудност. Методическият инструментариум е допълнен и със скала за оценяване на диктовки (стр. 189). Комуникативният метод е застъпен във всеки урок, като са предвидени задачи и упражнения за четене, слушане, писане и говорене, използвани са различни автентични ресурси (аудио записи, видео материали, електронни източници и др.).

Методическите разработки са апробирани при работа със студенти от специалност „Славянска филология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски, което дава основание на Лилия Желева да бъде убедителна в утвърждаването на комуникативния метод като водещ в обучението по украински език.

За мотивацията на докторантката да работи целенасочено върху повишаване на ефективността в обучението по украински език свидетелстват анкетите с преподаватели по украински език и студентите.

Представеният в Приложение №2 речник е първият по рода си опит за съставяне на украинско-български речник по лингводидактика, за който авторката подчертава, че има широко предназначение – да подпомага както преподавателите по украински език, така и студентите.

3. Приноси на дисертационния труд

Положителните аспекти, които могат да се открият в дисертационното изследване, се свързват с: актуалност на изследваната тема; добросъвестен аналитичен подход; практическа приложимост на методическите решения.

Приносите на Лилия Желева към методиката на обучение по украински език за българи се основават на аналитично представяне на добри преподавателски практики от личния опит на авторката.

С практико-приложна перспектива за повишаване ефективността в обучението по украински език на българи са разработените от Лилия Желева учебни ресурси, както и украинско-българският речник по лингводидактика.

4. Заключение

Авторефератът отразява теоретичните постановки и приложните аспекти на разработваната в дисертационния труд тема, съответства структурно и съдържателно на дисертацията.

По темата на дисертационното изследване Лилия Желева е реализирала 12 публикации у нас и в чужбина в специализирани научни издания.

Гореизложеното дава основание да се направи изводът, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Като имам предвид изброените достойнства на дисертационния труд, който притежава необходимите качества да бъде успешно защитен, изразявам положителната си оценка за дисертационното изследване на Лилия Желева и предлагам на почитаемото научно жури да ѝ присъди образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование: 2.1. Филология (Славянски езици – Украински език).

3.10.2019 г.

Рецензент:

доц. д-р Фани Бойкова